

Civilsamhället och stödpaketet - en sammanställning

Forum – idéburna organisationer med social inriktning har tidigare beskrivit de enorma konsekvenser som coronakrisen haft för det civila samhällets organisationer och målgrupper, t.ex. i rapporten *I kris är civilsamhällets bidrag viktigare än någonsin*¹. Nu har vi genomfört en uppföljande enkät för att kartlägga hur de olika stödpaket och åtgärder som inrättats av regeringen och myndigheter samt dialogen med det offentliga har fungerat för organisationerna. Vi vill med denna sammanställning ge en ögonblicksbild från de organisationsföreträdare som har svarat på enkäten, som ett bidrag till att belysa civilsamhällets utmaningar och behov just nu.

Enkäten visar att 50 procent av organisationsföreträdarna oroar sig för sin organisations överlevnad. Den visar också att många tycker att de stöd som hittills presenterats ofta inte passar för civilsamhällets logik och att det finns svårigheter för många att förstå vilka stöd som finns och vad de innebär. Samtidigt som coronapandemin har förödande konsekvenser, har många organisationer varit snabba att ställa om till de nya förutsättningarna. Åtta av tio organisationer uppger att de startat nya verksamheter och hittat olika vägar för att ställa om verksamheten till de nya förutsättningarna. Det är en fantastisk mobilisering som visar varför civilsamhället är centralt för hela samhällsutvecklingen, inte minst i kristider. Civilsamhällets inneboende innovativa kraft har här visat sin fulla potential i form av digital upprustning och kreativitet.

Trots den omställningskraft som civilsamhället nu visar ser Forum mycket allvarligt på den oro för överlevnad som många organisationer vittnar om. Vi ser också redan nu att de sociala konsekvenserna som följer på ekonomisk nedgång och ökad arbetslöshet i coronas kölvatten är stora. Här har civilsamhället en oerhörd viktig roll i att både stötta människor i utsatthet och samtidigt bedriva påverkansarbete för att få till stånd strukturella förändringar i samhället. Civilsamhällets bidrag till demokratin och välfärden är med andra ord viktigare nu än någonsin. Därför är det av största vikt att Sverige förmår stödja och skydda civilsamhället genom såväl akuta som långsiktiga stöd som är anpassade utifrån civilsamhällets egna förutsättningar, terminologi och verksamhetslogik.

Enkätsvaren är insamlade den 11-28 maj 2020 där nästan 60 företrädare för en stor bredd organisationer, de flesta med social inriktning, har svarat.

¹ <https://www.socialforum.se/wp-content/uploads/2020/04/Rapport-om-coronavirusets-konsekvenser-f%C3%B6r-civilsamh%C3%A4llet-Forum-200408.pdf>

Allvarliga konsekvenser för ekonomi och verksamhet

I en tidigare rapport² från Forum, Famna och Giva Sverige har vi beräknat att civilsamhället kommer att förlora minst 1,1 miljard under 2020, samtidigt som behoven av våra verksamheter är större än någonsin. Även denna enkät visar på de stora konsekvenserna för ekonomi och verksamhet, där 86 procent av de svarande uppger att de sett en negativ ekonomisk påverkan. Ungefär var fjärde har permitterat anställd personal och en tiondel har hittills behövt varsla. Utöver den ekonomiska påverkan har pandemin haft stora konsekvenser på verksamheterna. Samtliga svarande anger att deras organisations verksamhet och aktiviteter har påverkats och 96 procent anger att deras målgrupper har påverkats av att organisationerna inte kunnat genomföra sin verksamhet i samma utsträckning. Åtta av tio vittnar också om att antalet frivilliga har minskat i verksamheten, bland annat på grund av att många av de frivilliga tillhör riskgrupp och aktiviteter har ställts in.

Stor oro inför framtiden

Bland de svarande i enkäten finns en stor oro inför framtiden. Många av de ekonomiska resurser som finns går inte att spara eller budgetera om för att rusta sig för en svårare tid framöver. Organisationer ser också att det är svårare att rekrytera medlemmar, vilket minskar organisationernas möjligheter på lång sikt på en rad sätt, såsom minskat engagemang, minskad legitimitet, minskade medlemsavgifter. Minskade medlemsantal kan även påverka statsbidragen. Inställda planerade aktiviteter och evenemang skapar oro inte bara för hur målgrupperna drabbas, utan även för hur bidragsgivare kommer att ställa sig till stödberättigande.

Mer än varannan organisation uppger därtill att de är oroliga för sin organisations överlevnad, vilket är alarmerande siffror för ett land där idéburen organisering har så stor betydelse för vår demokrati och välfärd. En organisation säger: ”Vi är inte intäktskänsliga, och årets bidrag är ju redan utbetalade. Däremot finns en oro för nästa år, om coronakrisen kommer leda till generellt mindre och färre bidrag att söka.” En annan organisation skriver såhär: ”Även om viss verksamhet kan flexas om till digitala möten är det ändå flera saker som inte blir möjligt att göra. Dessutom ställs andra evenemang in, där vi skulle vara aktiva och deltagande. Hur bedömning av bidragsgivare resonerar eller kommer att påverka 2021 års budgetar vet vi inte och det i sig skapar en oro över hur verksamheten kan komma att fortsätta nästa år.”

² <https://www.socialforum.se/wp-content/uploads/2020/04/PM-Civilsamh%C3%A4llet-och-coronakrisen-24-april.pdf>

Regeringens stödåtgärder dåligt anpassade för civilsamhället

Nästan nio av tio organisationer tycker inte att de stöd som hittills presenterats är anpassade till civilsamhällets organisationer. Nära 70 procent tycker inte att det är tydligt vilka statliga stöd som finns och hur man söker dem. Utifrån enkäten och andra kontakter Forum har haft så är den generella bilden att vissa stöd verkar lättare för organisationer att förstå och ta del av, exempelvis sänkta arbetsgivaravgifter, ersättning för sjuklönekostnader och korttidsarbete (permittering). Andra stöd är mycket svårare att förstå eller väcker många frågor kring i vilken utsträckning de fungerar för idéburna organisationer. En organisation beskriver utmaningarna såhär: "Eftersom stora delar av vår verksamhet finansieras med bidrag och uppdrag som har fått skjutas på framtiden så faller flera av de ekonomiska stödpaketen bort för oss att söka. Det finns dessutom dåliga förutsättningar för att få stöd att täcka baskostnader för att driva föreningen."

En av fyra organisationer uppger att de nyttjat eller planerar att nyttja möjligheten till korttidsarbete hos Tillväxtverket och 43 procent att de tagit del av eller planerar att ta del av sänkta arbetsgivaravgifter. En organisation berättar: "Det som funkade fint är det automatiska i sjuklönerna samt arbetsgivaravgifterna. I övrigt är det mesta antingen ej applicerbart eller riktad till andra än oss." Det finns även en hel del frustration kring att retoriken kring stödpaketet till största del är riktad till företag. En organisation uttrycker det: "Många av de stödsatser som finns kan komma civilsamhället till nytta också, men först måste vi tolka huruvida vi räknas som företag eller inte. Om och om igen."

Stort behov av förbättrat stöd och dialog med det offentliga

43 procent av de svarande organisationerna anger att de saknar rätt förutsättningar i termer av resurser och kunskap för att kunna ta del av stöden. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, har fått i uppdrag av regeringen att vara ett stöd och en informationskanal till civilsamhällets organisationer kring de stödåtgärder som finns. Flera organisationer berättar att de inte känner till att MUCF har ett sådant uppdrag och många efterfrågar stöd från MUCF och andra myndigheter kring stödpaketet och hur de fungerar ur ett civilsamhällesperspektiv. Exempelvis finns det frågor kring vad som gäller för sänkta arbetsgivaravgifter kring de projektfinansierade löner som finansieras av statliga medel, tex MUCF-medel, samt hur omställningsstödet kommer att ta hänsyn till den verksamhetslogik civilsamhället har. En organisation beskriver det såhär: [Svårigheten ligger i] "blandningen mellan vad som är beslut och vad som är förslag till stödåtgärder och att det hänvisas till olika myndigheters webbplatser."

Cirka hälften av de svarande är inte nöjda med dialogen med det offentliga på nationell nivå. Av de organisationer som har dialog på kommunal respektive regional nivå, är det ännu fler, runt 70 procent, som inte är nöjda med dialogen med det offentliga. I relation till de utmaningar som sektorn nu står inför är detta oroande eftersom civilsamhället har en viktig roll att spela i vårt samhälles utveckling och med att klara de utmaningar vi står inför, däribland klimatomställningen och social utsatthet.

Forum ser därför att det nu är viktigt att regeringen och ansvariga myndigheter i dialog med civilsamhället ser över stöden till våra organisationer, exempelvis genom långsiktiga och träffsäkra satsningar och kunskapsspridning. Detta är helt nödvändigt om vi ska kunna undvika en situation där samhällsbyggande organisationer på sikt pressas till den grad att de går omkull. Civilsamhällets bidrag till demokratin och välfärden är viktigare än någonsin och att förlora ens en liten del av detta vore en stor förlust för vårt samhälle.